

Београд, 29. новембар 2024.

ЗАЈЕДНИЧКА ДЕКЛАРАЦИЈА

Заједнички консултативни одбор ЕУ - Република Србија (у даљем тексту: ЗКО), је једно од тела успостављених у оквиру Споразума о стабилизацији и придруживању између Европске уније и Републике Србије. ЗКО омогућава организацијама цивилног друштва из Републике Србије и ЕУ да прате напредак Републике Србије ка Европској унији и да усвоје препоруке о којима се обавештавају Влада Републике Србије и институције ЕУ. Према ЗКО, појам цивилног друштва обухвата организације послодаваца, синдиката и других економских, друштвених и грађанских интереса.

ЗКО се састоји од 18 чланова, по девет са сваке стране, који представљају Европски економски и социјални комитет (ЕЕСК) и цивилно друштво из Републике Србије. Током садашњег мандата ЗКО копредседавају Тасос Јапанис, генерални секретар Уније пољопривредника Панагроткис и Бошко Савковић, генерални секретар Уније послодаваца Србије..

Састанак је одржан у Београду. ЗКО је разговарао о тренутном стању у односима ЕУ- Република Србија и у преговорима Републике Србије о приступању ЕУ, стању грађанских слобода у Републици Србији, изазовима са којима се суочавају млади и образовни систем Републике Србије, као и прегледу стања демократије и владавине права у Републици Србији.

ЗКО изражава најдубље и најискреније саучешће породицама жртава недавне трагедије у Новом Саду и позива надлежне да темељно истраже њене узроке, укључујући и везу са доделом јавних уговора и поштовањем безбедносних протокола. ЗКО изражава искрену захвалност службама и грађанима који су се мобилисали да пруже помоћ жртвама и породицама погођеним овом трагедијом.

1. О стању у односима ЕУ и Републике Србије и процесу придруживања

1.1. ЗКО још једном изражава своје жаљење због изостанка напретка од отварања преговора у оквиру Кластера 4 - Зелена агенда и одрживо повезивање у децембру 2021. године, и изражава наду и подршку за брзо отварање Кластера 3 – Конкурентност и инклузивни раст. Иако Влада Републике Србије није постигла очекивани напредак у кључним областима, ЗКО истиче да би одлука о неотварању Кластера 3 негативно утицала на цивилно друштво и грађане Републике Србије и ометала напредак земље ка чланству у ЕУ.

1.2. ЗКО честита Европском економском и социјалном комитету што је био прво тело ЕУ које је отворило своја врата представницима цивилног сектора из држава које су кандидати за

проширење ЕУ¹ и захваљује српским представницима цивилног сектора на њиховом учешћу и вредном доприносу у активностима Европског економског и социјалног комитета. ЗКО позива Европски економски и социјални комитет да настави иницијативу и позива друге институције ЕУ да следе пример и појачају приступ постепеној интеграцији, тако што ће истражити начине за омогућавање приступа одређеним аспектима њиховог рада и прогресивно укључити земље кандидате у политике ЕУ и рад.

- 1.3. ЗКО позива нову Европску комисију (мандат од 2024. до 2029.), да се поново посвети проширењу, подстакне кредибилитет Европске уније у земљама кандидатима и обнови трансформативну моћ процеса придруживања. То захтева доследну посвећеност и напоре ЕУ да награди напредак заснован на заслугама, а упоредо, то значи припремање како би се осигурало да ЕУ има капацитет да прихвати нове државе чланице и да ефикасно функционише.
- 1.4. ЗКО наглашава важност да српске власти одрже интеграцију у ЕУ као стратешки циљ. У светлу најаве новог стратешког циља да се у потпуности усклади са критеријумима за чланство до краја 2026. године, ЗКО захтева ефикасну примену закона и реформи а не само законодавних процеса.
- 1.5. Истовремено, с обзиром на то да Србија има најнижи ниво подршке чланству у ЕУ у региону², ЗКО снажно препоручује да се појача комуникација како би се побољшало разумевање јавности о предностима које су повезане са чланством у ЕУ. У складу са Извештајем о Србији за 2024. годину, ЗКО позива српске власти да покажу „снажну политичку вољу, ефикасно планирање и координацију политике, заједно са довољним људским и финансијским ресурсима за приступање ЕУ у свим укљученим институцијама, како би Србија могла да убрза рад ка испуњавању својих циљева за преговоре о приступању ЕУ³.
- 1.6. Штавише, ЗКО узима у обзир налазе и препоруке изнете у Извештају о Србији за 2024. годину, у оквиру Пакета проширења⁴ за 2024. годину. ЗКО позива српске власти да пажљиво анализирају извештај и успоставе јасну мапу пута за благовремено деловање. Српско цивилно друштво мора бити оснажено да допринесе његовој ефикасној примени.
- 1.7. ЗКО позива српске власти да разјасне спољнополитичке ставове Републике Србије, укључујући потпуно усклађивање са Заједничком спољном и безбедносном политиком ЕУ (ЗСБП), и да реше своја отворена регионална питања, укључујући конструктивно ангажовање у дијалогу о нормализација односа са Косовом⁵, у интересу напредовања Републике Србије на њеном путу ка ЕУ.
- 1.8. ЗКО, још једном, даје своју подршку иницијативама које доприносе ослобађању већег потенцијала из регионалне сарадње, засноване на примени правила и стандарда ЕУ, као и убрзавању процеса приступања. ЗКО поздравља усвајање новог Акционог плана за заједничко

¹ [Enlargement: Representatives from EU candidate countries will now join the work of the EESC | EESC \(europa.eu\)](#)

² [BB 2023-PO.pdf](#)

³ [European Commission's Serbia 2024 Report](#)

⁴ [Serbia Report 2024 - European Commission](#)

⁵ Ово одређивање не доводи у питање ставове о статусу и у складу је са Резолуцијом СБ УН 1244 и Мишљењем Међународног суда правде о Декларацији о независности Косова.

регионално тржиште⁶, сматрајући га од суштинске важности за приближавање региона јединственом тржишту, као и преко потребан напредак у ЦЕФТА-и. ЗКО примећује значај за регионалну економску сарадњу и интеграцију и у контексту Новог плана раста за Западни Балкан. ЗКО препознаје напоре пословне заједнице у Србији, Привредне коморе Србије и Коморског инвестиционог форума Западног Балкана б (КИФЗБб) ка унапређеној економској интеграцији и приступању Западног Балкана Европској унији.

- 1.9. ЗКО изражава жаљење што израда Реформске агенде није била довољно транспарентна и инклузивна. ЗКО, током имплементације Реформске агенде, тражи укључивање цивилног друштва и социјалних партнера, те препоручује успостављање одбора за праћење земље са циљем координације и праћења плана. Одбори морају бити изабрани на транспарентан начин и састављени од представника цивилног друштва, социјалних партнера и других заинтересованих страна на равноправној основи. У складу са мишљењем Европског економског и социјалног комитета о Новом плану раста и олакшицама за реформу и раст за Западни Балкан⁷, ЗКО поздравља чврст приступ који се базира на испуњавању задатих критеријума, наглашавајући кључне реформе, посебно у погледу кластера о Основним правима.
- 1.10. У циљу обезбеђивања постепеног приступа јединственом тржишту ЕУ и омогућавања ефикасног стварања заједничког регионалног тржишта на Западном Балкану базираном на стандардима ЕУ, ЗКО подржава препоруку изнету у мишљењу о *Потенцијалним изазовима за јединствено европско тржиште од будућег проширења Уније*⁸, у којем се наглашава неопходност да се земље Западног Балкана договоре о аутоматском проширењу правила ЕУ у одређеној области у оквиру Заједничког регионалног тржишта, када одређена држава постигне и потврди усклађивање са ЕУ. Овај стратешки потез би елиминисао потребу за додатним посредничким поступком за иста правила у региону, и то не само да представља проактиван приступ који смањује вишак, већ и гарантује успешнију имплементацију процеса заједничког регионалног тржишта и јединственог тржишта ЕУ.

2. О јачању демократских институција и владавине права у Републици Србији

- 2.1. ЗКО срдечно честита Европском економском и социјалном комитету што је проширио делокруг своје Групе за основна права и владавину права⁹ на земље кандидате. Такође похваљује напоре Групе за основна права и владавину током њене мисије Републици Србији, 27. и 28. новембра 2024. године да објективно и темељно процени стање основних права и владавине права у Републици Србији. ЗКО са нестрпљењем очекује предстојећи извештај.
- 2.2. Штавише, и у складу са изјавом Групе за основна права и владавину права о изручењу белоруског активисте г. Гњота притвореног¹⁰ у Републици Србији, ЗКО изражава своју подршку

⁶ [Common-Regional-Market-Action-Plan-2025-2028.pdf \(cefta.int\)](#).

⁷ [New growth plan and Reform and Growth Facility for the Western Balkans | EESC \(europa.eu\)](#).

⁸ [Potential challenges for the European single market arising from the future enlargement of the Union | EESC](#)

⁹ <https://www.eesc.europa.eu/en/sections-other-bodies/other/ad-hoc-group-fundamental-rights-and-rule-law>

¹⁰ <https://www.eesc.europa.eu/en/news-media/news/eesc-fundamental-rights-and-rule-law-group-calls-serbia-not-extradite-andrey-gnyot-belarus>

електронским медијима требало би да унапреди одговорност процеса доношења одлука РЕМ-а тако што ће обезбедити ефикасне механизме за судски и грађански надзор над његовим одлукама. Ови механизми треба да омогуће организацијама које су законом признате као квалификовани предлагачи чланова Савета РЕМ-а, као и појединцима оштећеним од емитера, да траже правне лекове ако сматрају да су одлуке регулатора неправедне.

2.8. ЗКО је забринут због или пасивног или селективног приступа Заштитника грађана (Омбудсмана) према праћењу навода о кршењу основних права, што доводи у питање независност институције за заштиту људских права. ЗКО позива ову институцију да поступа у складу са својом надлежношћу, поштујући начело једнакости, без дискриминације.

3. О изазовима за младе и образовни систем у Републици Србији

3.1. ЗКО поново наглашава значај младих за будућност Републике Србије, а самим тим и важност предузимања конкретних мера за стварање будуће перспективе и могућности за младе, омогућавајући им да остану у земљи и напредују.

3.2. ЗКО наглашава хитну потребу да Влада да приоритет питањима младих, осигуравајући да млади не буду само пасивни примаоци политика, већ активни учесници у њиховом обликовању. Изражава забринутост због недостатка могућности за ангажовање младих у процесима доношења одлука и текућих социо-економских изазова који утичу на младе у Републици Србији¹³.

3.3. ЗКО са жаљењем констатује извештаје о емиграцији младих и одливу мозга, првенствено вођене тежњом за бољим животним условима, могућностима запошљавања и јавним службама, и позива власти да се хитно позабаве питањем незапослености младих и да неуморно раде на спровођењу Стратегија за младе 2023-2030., План имплементације Гаранције за младе 2023-2026. који је повезан са подршком ИПА 2024-2027., као и реформама које су посвећене Реформској агенди. ЗКО подстиче српске власти да уведу алат за процену утицаја на младе, такозвано испитивање младих, у складу са Стратегијом ЕУ за младе.

3.4. ЗКО апелује на Владу Републике Србије и Народну скупштину да успоставе политички оквир како би се обезбедило ефикасно оснаживање младих, њихово ангажовање и учешће у доношењу одлука, као и да повећају напоре да се побољша кредибилитет институција како би се стекло поверење младих.

3.5. ЗКО констатује забрињавајућу ситуацију у образовном систему земље и забринутост изражену током протеста 2. октобра 2024. године, у организацији синдиката наставника. ЗКО позива српске власти да реше кадровска питања, ускладе плате наставника са републичким просеком, побољшају услове рада наставника и смање бирократска оптерећења, како је договорено током мандата претходне владе. ЗКО жали због кашњења у реформи образовања и недостатка

¹³ [Istraživanje KOMS-a: Kako mladi u Srbiji gledaju na društvena i politička pitanja? \(euronews.rs\).](https://euronews.rs/)

активности и позива на побољшани дијалог и сарадњу између просветних субјеката и нове Владе.

4. О ризицима по историјско и културно наслеђе у Републици Србији

4.1. ЗКО напомиње да је Влада Републике Србије, непоштовањем Устава, Закона о културном наслеђу, Закона о културним добрима и других прописа из ове области, самовољно уклонила заштиту значајних историјских и културних комплекса. То их је искључило из заштићених просторно културно историјских зона, упркос јасном и добро подржаном противљењу домаће и међународне стручне заједнице. Оваквим поступцима заобилазе се законске процедуре и угрожавају локалитети директно заштићени са неколико међународних конвенција о културном наслеђу, које је ратификовала Република Србија. Укидањем њиховог заштићеног статуса, Влада је прекршила своје међународне обавезе и принципе очувања баштине, што је већ изазвало озбиљна упозорења водећих међународних организација за заштиту културног наслеђа. Овим одлукама се подрива цео систем заштите културног наслеђа у земљи и угрожава једно од основних људских права – право грађана на културно наслеђе. Због тога ЗКО тражи од српских власти да хитно укину ове одлуке, од којих су неке већ довеле до насилних инцидената.

5. О прегледу стања цивилног друштва и социјалног дијалога у Републици Србији

5.1. ЗКО још једном наглашава виталну важност препознавања принципа достојанственог рада, заснованог на писаним уговорима, безбедности и достојанствених и благовремених зарада, и правилног решавања питања тржишта рада као што су: подстицање колективног преговарања, борба против корупције и борба против неформалне економије. ЗКО позива Републику Србију да настави са реформама у области рада у складу са принципима квалитета рада и квалитета живота¹⁴ и међународним стандардима достојанственог рада. ЗКО охрабрује српске власти да обезбеде плодније тле за социјални дијалог о правима радника и ефикасним механизмима преговарања.

5.2. ЗКО, још једном, са жаљењем напомиње да Република Србија прати глобални тренд силазне путање у погледу права на слободу удруживања и колективног преговарања, при чему се сматра да је Република Србија склона систематском кршењу права¹⁵.

5.3. Социјално-економском савету Републике Србије поднете су бројне иницијативе репрезентативних организација запослених, односно послодаваца, од којих су многе прихваћене од стране чланова Социјално-економског савета, укључујући и Владу, али је врло мало њих ефикасно спроведено. Зато апелујемо на Владу да оно што је заједнички договорено пренесе у праксу.

5.4. ЗКО позива српске власти, а посебно премијера и пет министара који представљају Владу у Социјално-економском савету, да у оквиру Социјално економског савета и уз консултације са

¹⁴ <https://www.eesc.europa.eu/en/our-work/opinions-information-reports/opinions/key-components-sustainable-quality-work-during-and-after-recovery>.

¹⁵ [ITUC Global Rights Index 2024 by International Trade Union Confederation - Issuu](#).

Националним конвентом о ЕУ и другим релевантним актерима, убрзају своју акцију на спровођењу Акционог плана за Поглавље 19 о социјалној политици и запошљавању.

ЗКО налаже својим копредседавајућима да ову Заједничку декларацију проследе Савету за стабилизацију и придруживање ЕУ-Република Србија, Парламентарном одбору ЕУ-Република Србија за стабилизацију и придруживање, Европској служби за спољне послове, Европској комисији и Влади Републике Србије и свим надлежним министарствима. ЗКО позива да се ова декларација, као и све претходне декларације, објави на релевантним сајтовима и да је широко дистрибуирају и ЕУ и српске власти.

У складу са Пословником ЗКО ЕУ - Република Србија, ова Заједничка декларација усвојена је једногласно.

Следећи састанак ЗКО биће одржан у Бриселу у првој половини 2025. Као што је договорено на претходним састанцима, процена повољног окружења за цивилно друштво и испуњење копенхагенских политичких критеријума за приступање су стални део дневног реда састанка ЗКО.